

Nacrt prijedloga izmjena i dopuna Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju

- 22. svibnja 2017. godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja je u javnu raspravu uputilo Nacrt Prijedloga izmjena i dopuna Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju;
- radi se o 12. po redu izmjenama važećeg teksta Zakona koji je upravo uslijed tih učestalih promjena 2014. godine bio predmet kritike Ustavnog suda koji je izrazio svoju zabrinutost stanjem zakonodavstva u području znanosti i visokog obrazovanja i upozorio na nekonzistentnost, neprovedivost Zakona, koliziju pojedinih odredbi i slično što dovodi do pravne nesigurnosti u tom području;
- takvo stanje zakona samo po sebi traži sasvim novi zakon a ne njegove nove izmjene i dopune, s tim da već sada Ministarstvo najavljuje novi Zakon za sljedeću godinu,
- činjenica da se ide u 12 po redu izmjene istog teksta zakona sama po sebi i ne bi bila tako sporna da se izmjenama i dopunama koje su prema najavi Ministarstva privremene naravi ne zadire u temeljne institute u sustavu znanosti i visokog obrazovanja, u kojem se time stvara još veći nered, naročito s aspekta radno pravne pozicije zaposlenika
- **Primjerice: izmjenama i dopunama ponovno se vraća obveza izbora u viša zvanja i na viša radna mjesta**, koja je 2013. godine tek ukinuta. Dakle aktom koji je sam zakonodavac predvidio kao privremeni rješavaju se ona pitanja koja se jedino mogu rješavati strateški i planski i isključivo dugoročno. Zamislite poziciju nastavnika na fakultetu koji u razdoblju od 4 godina – dakle 2013. - 2017. godine promjeni tri modela po kojem može ili je dužan napredovati (do 2013. godine obvezan izbor, 2013. godine izbor nije obvezan, 2017. godine obvezan izbor uz mogućnost dva reizbora) – koja je to razina pravne sigurnosti u pogledu normi o kojima ovise radna mjesta zaposlenika u sustavu znanosti i visokog obrazovanja;
- Dodatni je problem što je predloženo rješenje toliko pravno i stručno neadekvatno izvedeno da proizlazi da zaposleniku već u trenutku donošenja odluke o neispunjavanju uvjeta za izbor/reizbor prestaje radni odnos. Dakle, u slučaju neispunjavanja uvjeta za izbor odnosno reizbor ne predviđa se da ugovor o radu zaposleniku prestaje otkazom, kako bi bilo najispravnije sukladno Zakonu o radu, nego na temelju samog zakona, a zaposlenik nema ni prava na otkazni rok, niti mogućnosti vođenja radnog spora o zakonitosti otkaza, dakle potpuni izostanak zaštite iz domene radnog prava.
- **Nadalje, ista je situacija kad se radi o mogućnosti rada poslije 65 godina života znanstvenika i nastavnika** – u manje od 4 godine sustav se mijenja na način da mogu ostati u sustavu na 5 godina, do navršanih 70 godina života, 2013. se prepoznaje da to nije ekonomično i nije potrebno, omogućuje se ostanak samo ako se zadovoljavaju kriteriji znanstvene i nastavne izvrsnosti koje je Nacionalno vijeće imalo u nadležnosti da ih propiše jedinstveno za sve znanstvenike i nastavnike i u mandatima od 2 godine. Sada, 2017. godine bez bilo kakvog posebnog obrazloženja ponovno se uvodi mogućnost ostanka na ustanovi do 70 dakle na 5 godina, ali sada ne svima nego samo zaposlenicima u najvišim zvanjima i na najvišim radnim mjestima, s tim da izvrsnost više nije zakonom propisan kriterij i Nacionalno vijeće više nema ovlast donositi takve kriterije, a ustanove ih mogu propisati ako žele. Međutim ako je jedini zakonski kriterij potreba za nastavkom rada osobe na fakultetu, onda je diskriminatorno odrediti da nastaviti rad mogu samo osobe u najvišim zvanjima.

- **Osobiti nered u sustavu stvaraju odredbe o izmjenama uvjeta za oduzimanje znanstvenog zvanja uslijed teških etičkih povreda** – tu se nastoji taj kriterij za oduzimanje znanstvenog zvanja toliko formalizirati da će se događati to da i najteži etički prijestupi ne budu kažnjeni oduzimanjem zvanja. Naime, etička odgovornost kao razlog za oduzimanje zvanja izmjenama i dopunama se svodi na stegovnu odgovornost zaposlenika, a inicijativa za utvrđivanje etičke odgovornosti zaposlenika i vođenje postupka oduzimanja zvanja iz tog razloga postaje monopol ustanova, o čijoj volji će ovisiti hoće li ili ne, koje i kada propisati etičke prijestupe koji su osnova za oduzimanje zvanja. Istovremeno se takva ovlast nesporno oduzima Etičkom odboru kao nacionalnom tijelu koje po sadašnjem zakonu ima pravo pokrenuti postupak oduzimanja zvanja radi teških etičkih povreda i u tom smislu se Odbor potpuno marginalizira.
- Izmjenama zakona amnestiraju se počinitelji teških etičkih povreda kao osnova za oduzimanje znanstvenog zvanja jer se kao uvjet mogućnosti njihova procesuiranja postavlja njihova propisanost u vrijeme počinjenja. Kako se etički kodeksi ustanova odnosno njihove izmjene trebaju sukladno zakonu tek donijeti, jasno je da se regulacija stvara za ubuduće a da se istovremeno takvom odredbom sprečava postupanje prema počiniteljima prije stupanja na snagu etičkih kodeksa ustanova.
- ovakav propis nije na korist sustavu jer eklatantno onemogućuje svrhu utvrđivanja i konstatiranja teških etičkih povreda, a to je da se određeno nedopušteno ponašanje utvrdi kao nedopušteno i zabrani u buduću, jer postoji interes društva da ono bude zabranjeno. Postavlja se pitanja tko u sustavu trenutku donošenja ovih izmjena i dopuna Zakona ima interes otežati ili spriječiti postupak utvrđivanja etičke odgovornosti?
- Nadalje izmjenama i dopunama se dira u određene institute koje također ne bi trebalo kratkoročno mijenjati, pa se tako proširuju ovlasti rektora na način da sada može suspendirati uz dekane i prodekane, isto tako može imenovati vršitelje dužnosti svih tih funkcija. Treba napomenuti da izmjene zakona u tom smjeru samo dokazuju da je postupanje sadašnjeg Rektora Borasa na FF u Zagrebu bilo nezakonito, jer u vrijeme kad je on na tom fakultetu 2016. godine uz vršitelja dužnosti dekana imenovao i vršitelje dužnosti prodekana, zakonska mogućnost koja se sada propisuje nije bila propisana. U suprotnom ne bi trebao mijenjati Zakon. Slična situacija je na Hrvatskim studijima, gdje sukladno Zakonu nije bilo moguće osnovati Sveučilišni odjel pa se izmjenama i dopunama sada također predlaže nova definicija te ustrojbene jedinice, a protivno njenoj svrsi i naravi. Sada su odjeli *de facto* šire definirani od fakulteta jer se mogu ustrojiti za više znanstvenih polja i više znanstvenih područja, a fakulteti se ustrojavaju za jedno ili više znanstvenih polja.
- Za rektore izmjene predviđaju i niz povlastica koje mogu iskoristiti: mandat im ne prestaje kad navršu 65. godina, poslije 65. godina mogu se kandidirati za novi mandat, ako ne uspiju dobiti novi mandat mogu zatražiti produljenje radnog odnosa u roku od 30 dana od prestanka mandata, za vrijeme trajanja mandata rektora mogu napredovati na viša radna mjesta, i na ta viša radna mjesta na kojima nikad nisu radili imaju se pravo vratiti.
- Nasuprot propisanim povlasticama za nekoliko ljudi na ključnim upravljačkim pozicijama u sustavu i dalje ostaju otvorena i neriješena stvarna pitanja i problemi. Najvažniji od njih, a o njemu smo puno puta razgovarali s Ministarstvom, komunicirali problem s javnošću i nemoguće je da s njim nisu upoznati jest problem doktoranada čiji položaj još uvijek zakonski nije riješen od 2014. godine kada su na nezakonit način uvedeni u sustav. Ali to je samo cca 400 ljudi. Što je to prema 3 čovjeka bez kojih sustav očito ne može..